

и за акустически наблюдения и изучавания, понеже при него обертоновете, комбинационните тонове и пр., звучат по-силно, и се лесно схващатъ.

Хармоници — сж наричали старитѣ гърци онѣзи теоретици, които, при опредѣляне на интервалитѣ — изхождатъ непосредствено отъ музикалната практика, докато **каноницитѣ** — противоположно на тѣхъ — изхождатъ отъ математическите отношения.

Хармония, гр. — се нарича съединяването, по известни правила на тоновете въ съзвучия; въ широкъ смисълъ, Х. има значение на акордъ, а въ тѣсень — тризвучие (консонантенъ акордъ). Предметъ на ученieto за Х-та е теорията за образуването и съединяването на акордитѣ, тѣхните противоположни отношения, начинътъ и способътъ на тѣхното следване единъ следъ другъ. За установяването на ученieto за Х-та, Царлино има голѣмо историческо значение, защото той посочи двата основни камѣка на хармоничното схващане: мажорния и миноренъ акордъ, и ги обясни математически. Основнитѣ на модерната теория за Х-та постави Рамо, съ неговитѣ учения: за обръщението на акордитѣ, и за тоналнитѣ функции на Х-та — именно тонисческото тризвучие — като *centre harmonique*, и доминантовото и субдоминантовото, които, следъ тониката, владѣятъ надъ хармонията въ тоналността — приобритения, които съставлятъ цѣла епоха въ развитието на теорията, Рамо се опитва да замѣни генералбасовото цифриране съ нова цифровка, която да съответствува на смисъла на хармонитѣ. Презъ XVIII ст. има редица теоретици — поддръжници на по старитѣ теории: Калегари, Тартини и Балота — въ Италия, Кирибергерь, Зорге, Марпургъ и Кохъ — въ Германия. Презъ XIX в. Мор. Хауптманъ — въ своето съчинение „Die Natur der Harmonik und Metrik“ (1853), — „Естеството на ученieto за хармонията и метриката“, на ново обосновава хармонията върху диалитична основа — рѣзката противоположностъ между Dur и Moll, и назоваването на минорния акордъ по неговия най-високъ тонъ. Артуръ фонъ Етингенъ — въ своята „Harmoniesystem in dualer Entwic-

kelung“ (1866) — (Хармонична система въ дуално развитие), излага основанията за единъ новъ начинъ на цифриране, който разработва по нататѣкъ Хуго Риманъ.

Хартманъ, Емилъ — Hartmann, Emil — синъ на Йоханъ П. Е. Х., компонистъ, род. 21 февр. 1836 въ Копенхагенъ, умр. 18 юлий 1898 с. т., училъ при баща си и Гаде, органистъ и диригентъ въ Копенхагенъ, писалъ: 3 симфонии, сюита и народни танци — за оркестъръ, по единъ концертъ за цигулка и чело, 3 опери, и камерна музика.

Хартманъ, Йоханъ Петеръ Емилъ Hartmann, Johann Peter Emil — значителенъ датски компонистъ, род. 14 май 1805 въ Копенхагенъ, умр. 10 мартъ 1900 с. т., ученикъ на баща си, правистъ, билъ дълго време на правна служба, до като най-после успѣхътъ на първата му опера го накарва да се посвети изключително на музиката. Следъ като пише още 3 опери, предприема едно пътуване съ научна целъ въ Германия, 1867 е директоръ (заедно съ Гаде и Паули) на консерваторията въ Копенхагенъ, — 1879 Dr ph., h. с. отъ Копенхагенския университетъ. Въ своитѣ композиции, Х. се издвѣява като романтикъ — съ силно национални черти. Творби: симфонии, увертюри, 2 сонати за пиано и по една за цигулка и флейта, кантата „Сватбата на Дриада“, клавирни композиции, нѣколко цикли, пѣсии, хорове и, най-главно — неговитѣ опери: „Братскиятъ опитъ“, „Корсари“, „Малката Христина“, балети („Валкюри“) и мелодрамата „Златнитѣ хорни“.

Хартманъ (патеръ) Паулъ фонъ, Анъ деръ Ланъ Хохбрунъ — Hartmann, Paul von An der Lan Hochbrunn — компонистъ, род. 21 дек. 1863 въ Залурнъ, училъ при Пембауръ въ Инсбрукъ, следъ приемане духовно посвещеніе, е органистъ въ Иерусалимъ („Храма на Спасителя“ и „Гробния храмъ“), после въ единъ манастиръ въ Римъ, отъ 1895 — директоръ на тамошната „Кооперативна музикална школа“ (Scuola musicale cooperativa), а отъ 1906 живѣе въ манастира „Св. Ана“ въ Мюнхенъ. Съ своитѣ оратории: „Петъръ“, „Францискъ“, „Смъртъта Господня“, а също „Последнитѣ седемъ